

Guidelines for de faglige udvalgs indplacering af erhvervsuddannelser i den nationale kvalifikationsramme

Medio 2010 skal alle offentligt godkendte grader og uddannelsesbeviser i det danske uddannelsessystem være indplaceret i den nationale kvalifikationsramme, der almindeligvis omtales som NQF (National Qualification Frame).

Arbejdet med udarbejdelse af en dansk national kvalifikationsramme blev igangsat af Undervisningsministeren i slutningen af 2006. Forud for dette havde Det Europæiske Råd i marts 2005 vedtaget at udarbejde en fælles europæisk referenceramme for kvalifikationer: European Qualifications Framework (EQF). Den danske NQF indeholder ligesom EQF otte niveauer, hvorfor de danske uddannelser indplaceres på samme niveau i NQF og EQF. For en uddybende beskrivelse af rammen henvises til bilag 1: ”Forslag til en dansk kvalifikationsramme for livslang læring”

En kvalifikationsramme er en samlet, systematisk og niveaudelt beskrivelse af kvalifikationer. Begrebet ’kvalifikation’ har en anden betydning end den, vi normalt anvender i Danmark. Med kvalifikation menes resultatet af en læreproces, som er bedømt og dokumenteret ved en offentlig godkendt grad eller et uddannelsesbevis. Kvalifikationsrammen skal derfor anvendes til at indplacere uddannelser og såkaldte supplerende kvalifikationer, der er en del af eller et supplement til en uddannelse. Inden for erhvervsuddannelserne er grundforløbsbeviserne supplerende kvalifikationer, fordi de er en del af en uddannelse.

Hver uddannelse indplaceres i forhold til sine slutkompetencemål på et ud af de i alt otte niveauer i rammen. De otte niveauer spænder fra niveau 1, der svarer til folkeskolens afgangsprøve, 9. klasse til niveau 8, ph.d-graden, og hvert niveau repræsenterer en progression i forhold til det forrige niveau.

Erhvervsuddannelserne ”hører til” på niveau 3-5. De faglige udvalg forestår indplaceringen af de i alt 109 erhvervsuddannelser inden for deres respektive uddannelsesområder. Indplaceringen indstilles herefter til godkendelse i Undervisningsministeriet. Dette arbejde indebærer følgende tre arbejdsopgaver:

- 1. Indplacering af erhvervsuddannelserne på niveau i NQF**
- 2. Beskrivelse af uddannelsen**
- 3. Ændring af svendebreve / eksamensbevis, således at NQF niveau fremgår.**

Ad 1. Indplacering af erhvervsuddannelserne på niveau i NQF

Begreberne i NQF

Der er fire centrale begreber i NQF'en: Læringsudbytte, viden, færdighed og kompetence.

Det overordnede begreb **læringsudbytte** defineres som det, eleven ved, forstår og er i stand til at udføre som resultat af en læreproces. Læringsudbyttet er det forventede udbytte i forhold til erhvervsuddannelsens slutmål og ikke i forhold til den enkelte elevs præstationer.

Læringsudbytte svarer til det, der i erhvervsuddannelserne kaldes erhvervsuddannelsens slutkompetencer, der er beskrevet i bilag til bekendtgørelse om de 12 indgange for erhvervsuddannelserne.

I indplaceringen af erhvervsuddannelserne tages der udgangspunkt i uddannelsernes slutkompetencer. Man kan eventuelt inddrage fag og niveauer i uddannelsen, hvis det er nødvendigt for at kunne forstå slutkompetencernes indhold og niveauer.

I NQF er læringsudbyttet summen af viden, færdigheder og kompetence, dog således at disse tre elementer vægtes forskelligt i forskellige uddannelser.

NQF-niveauet for den enkelte erhvervsuddannelse skal bestemmes ved at opdele uddannelsens slutkompetencer i ”viden”, ”færdigheder” og ”kompetencer”.

Begreberne viden, færdighed og kompetence defineres således i NQF:

Viden omfatter den viden og forståelse, som forventes af en person med en kvalifikation på et givet niveau. Beskrivelsen af viden omfatter følgende tre aspekter:

1. Hvilken type viden, der er tale om. Det vil sige, om det er
  - a. teoretisk viden (viden om noget eller nogen) eller
  - b. praktisk viden (viden om og formulering af processer, for eksempel om hvordan man udfører en arbejdsopgave).
2. Hvor kompleks den pågældende viden er. Det vil sige, hvor forskellige situationer den pågældende viden kan anvendes i, samt hvor uforudsigelige situationer den beherskes i.
3. Om der er tale om forståelse. Forståelse kommer til udtryk, når man kan forklare noget for andre eller vise, at man kan anvende sin viden i forskellige sammenhænge.

Færdigheder omfatter, hvad en person kan gøre eller udføre med en kvalifikation på et bestemt niveau. Beskrivelsen af færdighed omfatter følgende tre aspekter:

1. Hvilken type færdighed der er tale om. Det vil sige, om der er tale om:
  - a. kognitive færdigheder, for eksempel at kunne regne,
  - b. praktiske (manuelle) færdigheder for eksempel at kunne svejse eller
  - c. kommunikative færdigheder, det vil sige at kunne udtrykke sig mundtligt eller skriftligt.
2. Hvilken opgaveløsning færdigheden skal anvendes til. Det vil sige opgavens kompleksitet, hvilket igen vil sige, hvilke krav der stilles til udvælgelse og vurdering af viden, der indgår i opgaveløsningen.
3. Hvilken kommunikation der kræves. Det vil sige, hvilke målgrupper der skal kommunikeres med, hvor komplekst budskabet er, og hvilke virkemidler der anvendes i kommunikationen.

Kompetence omfatter personens handlerum, samarbejdsflader og ansvar samt personens ansvar for egen kompetenceudvikling. Kompetence beskriver personens bevidste evne til at anvende viden, færdigheder og personlige, sociale og metodologiske kompetencer i arbejds- og studiemæssige situationer og i personens professionelle og personlige udvikling. Ansvar og selvstændighed er de centrale begreber. Kompetence omfatter følgende tre aspekter:

1. Handlerummet. Det vil sige, i hvilke typer af arbejds- eller studiemæssige sammenhænge, viden og færdigheder kan bringes i spil. Hvilken grad af uforudsigelighed og foranderlighed vil der være i disse sammenhænge?
2. Samarbejde og ansvar. Det vil sige, i hvor høj grad man kan varetage ansvaret for sit eget og andres arbejde. Hvor komplekse samarbejdssituationer kan man indgå i?
3. Læring. Det vil sige, i hvor høj grad man kan tage ansvar for sin egen læring og kompetenceudvikling.

NB: Begrebet ”kompetence” i NQF er således defineret anderledes, end det er i de danske erhvervsuddannelser.

Det overordnede princip - ”Best-fit”

Erhvervsuddannelserne indplaceres i NQF efter ’best-fit’-princippet. Best-fit- princippet skal ses i forhold til full-fit princippet. Full-fit princippet betyder, at beskrivelsen af læringsudbyttet i en given kvalifikation skal stemme helt og fuldt med beskrivelserne af viden, færdighed og kompetence på det niveau i kvalifikationsrammen, hvor kvalifikationen indplaceres.

’Best-fit’ betyder, at indplacering af en uddannelse på et bestemt niveau ikke nødvendigvis er betinget af, at samtlige definitioner af viden, færdighed og kompetence på det pågældende niveauet opfyldes. Uddannelsen indplaceres på det niveau, hvor beskrivelsen af slutkompetencerne bedst stemmer overens med niveaubeskrivelsen ud fra en helhedsvurdering, det vil sige en vurdering, der går på tværs af kvalifikationsrammens definitioner af niveauerne for viden, færdighed og kompetence.

Man kan for eksempel tænke sig, at nogle slutkompetencemål i en uddannelse vil indeholde viden, der for eksempel svarer bedst til beskrivelsen under niveau 2, og nogle slutkompetencemål vil indeholde færdigheder, der for eksempel bedst svarer til niveau 5. En uddannelse kan således godt score relativt højt eller relativt lavt på ét af de tre begreber viden, færdighed eller kompetence og alligevel indplaceres på niveau 4.

Det må forventes at erhvervsuddannelserne generelt vil score højt på ”færdighed” og ”kompetence”, mens ”viden” i en række tilfælde vil opnå lavere score. Derfor foregår den samlede afvejning efter et ”gyngerne og karrusellerne – princip”.

Eksempel 1. Skematisk indplacering af en uddannelse.

	Viden	Færdigheder	Kompetence
Niveau 5			
Niveau 4			
Niveau 3			

Best-fit princippet anvendt her betyder, at uddannelsen samlet set indplaceres på niveau 4, selv om uddannelsens læringsudbytte ikke fuldt ud lever op til definitionen af niveauet i alle tre kategorier. I en helhedsvurdering vil færdighedernes høje score og den lavere score i de to andre kategorier samlet set betyde, at læringsudbyttet indplaceres på niveau 4.

Eksempel 2. Skematisk indplacering af en uddannelse

	Viden	Færdigheder	Kompetence
Niveau 4			
Niveau 3			
Niveau 2			

Best-fit princippet anvendt her betyder, at uddannelsen samlet set indplaceres på niveau 3, selv om uddannelsens læringsudbytte ikke fuldt ud lever op til definitionen af niveauet i alle tre kategorier, og selv om uddannelsens færdigheder i højere grad matcher niveau 4. I en helhedsvurdering vil færdighedernes høje score og den relativt lave score i viden betyde, at der vil samlet set være tale om et læringsudbytte på niveau 3.

Som det ses af figurerne, kan en uddannelse have elementer af viden, færdighed og kompetencer, der modsvarer beskrivelsen af to niveauer. Figurerne illustrerer også, at de enkelte niveauer er forholdsvis rummelige. Derfor vil det enkelte niveau indeholde uddannelser med nogen forskellighed i slutkompetencemålene.

Argumentation for indplaceringen

Ved at anvende "best-fit princippet" skal det faglige udvalg argumentere for indplaceringen af uddannelsen på et bestemt niveau. Argumentationen indeholder to dele:

1. Det faglige udvalg tager udgangspunkt i uddannelsens enkelte læringsmål (= slutkompetencer) og argumenterer for, på hvilket niveau videns-, færdigheds- og kompetencedelene af slutkompetencerne bedst passer. Skema i bilag 2 kan benyttes.
2. Det faglige udvalg argumenterer for, hvordan en læsning på tværs af uddannelsens scoring inden for viden, færdighed og kompetence resulterer i, at uddannelsen placeres på det pågældende niveau. Eksempel på længde og indhold af en sådan argumentation kan ses i bilag 3.

De relevante niveauer

Erhvervsuddannelserne indplaceres på niveauerne 3, 4 og 5, og alle grundforløbsbeviser indplaceres på niveau 2 undtagen det toårige merkantile grundforløb, der indplaceres på niveau 3, jf. nedenstående skema.

Niveau 2	Arbejdsmarkedsuddannelser /10. klasse	Grundforløbsbeviser
Niveau 3	Arbejdsmarkedsuddannelser	Korte erhvervsuddannelser og trin, Merkantilt grundforløb på 72 uger
Niveau 4	Arbejdsmarkedsuddannelser, Gymnasiale uddannelser	Erhvervsuddannelser
Niveau 5	Korte videregående uddannelser	Enkelte erhvervsuddannelser

Indplaceringen foretages i forhold til den enkelte uddannelse og dens slutkompetencer, og ikke i forhold til de individuelle uddannelsesprofiler, som den enkelte elev har mulighed for at skabe.

I vurderingen af, på hvilket niveau uddannelsen skal indplaceres, indgår blandt andet uddannelsens varighed, og det forventes, at de fleste erhvervsuddannelser indplaceres på trin 4 og at de fleste korte uddannelser og trin indplaceres på niveau 3. Det anbefales, at det faglige udvalg først indplacerer den fulde uddannelse og herefter uddannelsens trin.

Indplaceres en uddannelse på et bestemt niveau, indebærer det, at uddannelsen også opfylder kriterierne, der er beskrevet på niveauerne under dette niveau.

Uddybende beskrivelser til hjælp for indplacering

Hvis det faglige udvalg finder, at det umiddelbart er vanskeligt at indplacere uddannelsen på et bestemt niveau, kan udvalget - med udgangspunkt i beskrivelserne af kategorierne viden, færdighed og kompetence og med fokus på yderligere to kategorier, *kompleksitet* og *ansvar* - supplere argumentationen for, på hvilket niveau uddannelsen bør placeres.

a) Kompleksitet

Kompleksitet drejer sig om følgende tre forhold:

1. Balancen mellem specialistviden/bred viden, idet de højere niveauer kræver, at specialistviden er funderet i en bred viden inden for feltet.
2. Arbejdsopgavernes udstrækning: Skal man være i stand til at løse opgaver, som andre stiller, eller skal man kunne identificere og afgrænse de opgaver, der skal løses i forskellige situationer?
3. Arbejdssituationens uforudsigelighed. I hvor stor udstrækning uddannelsens viden, færdigheder og kompetencer skal anvendes i forskelligartede og uforudsete situationer, og i hvor stor en del af arbejdsprocessen man skal kunne indgå.

Niveau 3

- a) Specialistviden/bred viden. Kompleksitet i forhold til viden afgrænses på niveau 3 til den viden, som er nødvendig for den uddannedes udførelse af relativt få og afgrænsede arbejdsopgaver: ”Viden om facts, principper, processer og almene begreber” og om ”basale metoder og normer”.
- b) Arbejdsopgavernes udstrækning. I forhold til færdigheder og kompetencer skal den uddannede på niveau 3 kunne udføre arbejdsopgaver, der i udstrakt grad er stillet af andre. Opgaverne er i vidt omfang rutineprægede.
- c) Arbejdssituationens uforudsigelighed. På niveau 3 kendetegnes arbejdssituationen ved at stille krav om, at den uddannede skal kunne følge de forandringer, der er et resultat af branchens almindelige udvikling. Endvidere skal den uddannede kunne håndtere den grad af uforudsigelighed, som følger med medmenneskers forskellige reaktionsmønstre, herunder reaktioner fra kolleger, ledere, kunder og borgere.

Niveau 4

- a) Specialistviden/bred viden. Kompleksitet i forhold til viden afgrænses på niveau 4 til både specialiseret og generel viden om specifikke problemer primært vedrørende udøvelsen af eget arbejde. Viden omfatter her viden om begreber, principper og processer samt en forståelse af sit brancheområde i en større sammenhæng – samfundsmæssigt og internationalt.
- b) Arbejdsopgavernes udstrækning. I forhold til færdigheder og kompetencer kan den uddannede på niveau 4 ikke blot løse sine arbejdsopgaver men også i udstrakt grad identificere og afgrænse

dem. Den uddannede kan vælge og anvende redskaber, metoder, teknikker og materialer og vurdere kvalitet i forhold til standarder, virksomhedens koncept, etiske regler eller andre kvalitetsparametre.

- c) Arbejdssituationens uforudsigelighed. Den uddannede kan håndtere arbejdssituationer, hvor der kan være tale om nogen uforudsigelighed i form af eksempelvis skiftende/nye arbejdsopgaver, skiftende arbejdssteder, skiftende kollegagrupper og skiftende kunder eller modtagere af serviceydelser.

Niveau 5

- a) Specialistviden/bred viden. Komplexitet i forhold til viden afgrænses på niveau 5 som ”omfattende, specialiseret, faktuel og teoretisk” og indbefatter anvendelse af metode og teori. Der er relativ stor vægt på kognitive færdigheder ved siden af de praktiske færdigheder.
- b) Arbejdsopgavernes udstrækning. I forhold til færdigheder og kompetencer skal den uddannede på niveau 5 kunne præstere ”kreative løsninger på abstrakte problemstillinger” og ”kombinere alsidige færdigheder”.
- c) Arbejdssituationens uforudsigelighed. Den uddannede skal i uforudsete situationer kunne vurdere, justere og udvikle, ligesom han skal kunne formidle og arbejde udviklingsorienteret og tværfagligt.

b) Ansvar

Ansvar drejer sig om følgende tre forhold:

1. Om man har ansvar for eget eller for andres arbejde.
2. Hvor stor en del af produktionen og/eller serviceprocessen man har ansvar for, samt graden af økonomiske og/eller menneskelige konsekvenser af ansvaret.
3. Ansvar for egen kompetenceudvikling.

Niveau 3

- a) Ansvar for eget/andres arbejde. Niveau 3 er kendetegnet ved, at kompetencerne primært omfatter ansvar for eget arbejde. Ansvaret kan dog være udbredt til at omfatte den uddannedes del af samarbejdet i en gruppe og medansvar for gruppens gennemførelse af arbejdet.
- b) Produktionen/serviceydelsen. Ansvaret omfatter på niveau 3 den del af produktionen/serviceydelsen, som den uddannede selv skal gennemføre eller deltage i. Ansvaret kan indebære beslutninger, som skal tages i den daglige udførelse af arbejdet, men ikke planlægning og evaluering eller overordnede beslutninger. Den uddannede kan endvidere holde sig ajour med ændringer, der har betydning for arbejdets udførelse, for eksempel nye standarder, nye arbejdsmetoder, nye varesortimenter, nye værktøjer eller nye materialer.
- c) Kompetenceudvikling. Den uddannede kan formulere sit behov for efteruddannelse og kan tage ansvar for at tilpasse sit arbejde til andre medarbejdergrupper på arbejdspladsen.

Niveau 4

- a) Ansvar for eget/andres arbejde. Niveau 4 er kendetegnet ved, at kompetencerne omfatter ansvar for eget og en eventuel medarbejdergruppes arbejde. Ansvaret kan indeholde elementer af arbejdsstyring af gruppens arbejde. Den uddannede kan planlægge sit og eventuelt arbejdsgruppens samarbejde med andre aktører på arbejdspladsen.
- b) Produktionen/serviceydelsen. Ansvaret omfatter kvalitetssikring blandt andet i henhold til normer og standarder, virksomhedens koncept, profil eller etiske aspekter eller lignende kvalitetsparametre, herunder den nødvendige dokumentation. Ansvaret kan omfatte valg af arbejdsmetoder, omfang af serviceydelser eller lignende beslutninger.

- c) **Kompetenceudvikling.** Den uddannede kan holde sig ajour ved selvstændig informationssøgning vedrørende metoder, materialer m.m. og kan omstille/ajourføre sig i forhold til den almindelige udvikling inden for branchen.

Niveau 5

- d) **Ansvar for eget/andres arbejde.** Niveau 5 er kendetegnet ved, at den uddannede skal kunne påtage sig ansvar, som omfatter ansvar for en større proces, det vil sige planlægning, udførelse og kvalitetskontrol af eget og medarbejdergruppens arbejde, herunder af medarbejdergrupper, som personen ikke selv er en del af.
- e) **Produktionen/serviceydelsen.** Ansvar for udmåling af en serviceydelse og definition af ydelsens omfang. Økonomisk ansvar, eventuelt ansvar for overholdelse af budgetter i forbindelse med en produktion eller en serviceydelse. Ansvar for personer, eksempelvis ved sikkerhedsarbejde eller ved serviceydelser samt ansvar for lovgivning, herunder certificering/autorisation.
- f) **Kompetenceudvikling.** Niveauet er kendetegnet ved, at den uddannede aktivt søger at styrke sine kompetencer med sigte på at kunne videreuddanne sig, eksempelvis gennem varetagelse af forskellige afgrænsede ledelsesopgaver eller gennem faglige/almene uddannelsesaktiviteter.

Ad 2) Beskrivelse af uddannelsen

Beskrivelsen af uddannelsen skal i så stor udstrækning som muligt kopiere eller bygge på allerede eksisterende beskrivelser af uddannelserne. Det vil sige, at de faglige udvalg tager udgangspunkt i og så vidt muligt anvender beskrivelserne fra Certificate Supplement på www.ciriusonline.dk og eventuelt supplerer med beskrivelser fra Uddannelsesguiden (UG).

Beskrivelse af uddannelsen skal indeholde:

- Kort beskrivelse af uddannelsen med henvisning til nærmere beskrivelse.
- Hvilke uddannelser og/eller beskæftigelse uddannelsen giver adgang til.
- Hvordan svendebrev/eksamensbevis opnås.
- Hvem, der kan tildele svendebrev/eksamensbevis
- Eventuel anden information.

NB: Beskrivelsen af uddannelsen skal højst have en længde svarende til den, der kan findes i Certificate Supplement.

Ad 3) Ændring af svendebreve / eksamensbevis, således at NQF niveau fremgår

Det faglige udvalg skal indføre NQF/EQF niveau på eksamens- og svendebrevsbeviser.